

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2018; 2(197): 37-43

УДК 352.07:330.322

JEL classification: H7, H23, H70, G23, H77

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2018/197-2/6>

З. Сірик, канд. техн. наук, доц.

ORCID iD 0000-0001-9886-1068

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. В. Лазаряна, Львів

ПРОБЛЕМИ КООПЕРУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Розкрито сутність інвестиційних ресурсів територіальних громад. Визначено особливості використання інвестиційних ресурсів територіальних громад. Проведено аналіз форм кооперації інвестиційних ресурсів територіальних громад. Зроблено аналіз організаційно-правового забезпечення інвестиційної діяльності територіальних громад. Розкрито основні проблеми кооперації інвестиційних ресурсів територіальних громад.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, територіальні громади, органи місцевого самоврядування, кооперація, співробітництво територіальних громад.

Постановка проблеми. Розвиток місцевого самоврядування напряму залежить від фінансової та економічної спроможності територіальних громад. Сучасний стан адміністративної реформи, яка провадиться в Україні, у тому числі з метою підвищення рівня забезпечення власними ресурсами територіальних громад, характеризується тенденцією до появи нових механізмів та інструментів практичної реалізації права громади на самоврядування. Йдеться про кооперацію зусиль та концентрацію повноважень і відповідальності в одному центрі прийняття рішень. Об'єднання маленьких за територією та фінансово-економічними можливостями громад і створення об'єднаних територіальних громад не вирішує задач, поставлених перед адміністративною реформою. Натомість передбачається, що запровадження інструментів співпраці територіальних громад, навпаки здатне підвищити рівень їх фінансової спроможності, оскільки суттєво підвищить інвестиційну привабливість таких громад.

Однак саме питання інвестиційних ресурсів та інвестиційної діяльності територіальних громад не вирішено на законодавчому рівні на стільки, наскільки цього вимагають потреби інвесторів у захисті їх прав та інтересів. Саме тому на сьогодні найбільшій актуальності отримує проблема організаційно-правового забезпечення взаємодії між територіальними громадами у сфері використання та перерозподілу інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кооперації між територіальними громадами у сфері залучення й розпорядження інвестиційними ресурсами знайшла своє відображення у працях таких вітчизняних дослідників, як С. В. Рогачов, С. І. Воскобійник, Т. В. Гургула, О. В. Герасименко, П. В. Жук, Б. А. Карпінський, В. С. Кравців, Л. В. Оленковська, Р. В. Приходько, О. В. Слабінська, І. З. Сторонянська, А. Ф. Ткачук тощо.

Мета статті. Метою цієї статті є пошук шляхів підвищення ефективності організаційно-правового забезпечення процесу кооперування інвестиційних ресурсів територіальними громадами.

Результати. Взаємовідносини між територіальними громадами як суспільними публічно-політичними утвореннями можна охарактеризувати двома ситуаціями:

– злиття повноважень і можливостей (об'єднання) та створення нової об'єднаної територіальної громади – нової адміністративно-територіальної одиниці;

– співробітництво (кооперація ресурсів і можливостей) без створення нової адміністративно-територіальної одиниці, однак зі створенням нового публічно-політичного утворення з відповідним обсягом ситуативних компетенцій.

Територіальна громада є носієм права на місцеве самоврядування, а повнота й напрямки його реалізації є виключною справою самої громади. При цьому, на

думку П. В. Жука, "устрій самоврядування не повинен мати ієрархії. Складові системи адміністративно-територіального устрою в самоврядному аспекті мають діяти за принципом субсидіарності, доповнювати одна одну, а не накладатися" [10, с. 24].

Із таких позицій об'єднання територіальних громад як адміністративно-територіальних утворень передбачає не кооперацію на ресурсному та компетенційному рівнях, а фактичне злиття ресурсної бази для реалізації права на місцеве самоврядування із наділенням повноваженнями із управління такими ресурсами нового органу публічної влади. Натомість говорячи саме про кооперацію як форму взаємодії окремих суб'єктів суспільно-політичних та соціально-економічних відносин, доцільно звернути увагу, що така модель взаємодії територіальних громад можлива в рамках так званих відносин співробітництва.

Про співробітництво територіальних громад як про один із напрямів провадження реформи адміністративно-територіального устрою України говорять у своїх працях В. С. Кравців та П. В. Жук [10, с. 112]. При чому сам П. В. Жук [10] акцентує увагу на тому, що реформа адміністративно-територіального устрою має відбуватися таким чином, щоб навіть за умови створення об'єднаних територіальних громад у них залишалися можливості для пошуку альтернативних джерел забезпечення власних потреб, що, на нашу думку, може відбуватися за рахунок кооперації.

Сама сутність місцевого самоврядування передбачає виконання повноважень, закріплених за органами місцевого самоврядування за законом: тих, якими наділяться органи місцевого самоврядування відповідною громадою та тих, що делегуються державою. Разом із повноваженнями закріплюються і можливості із управління ресурсним забезпеченням їх виконання, але коли власних ресурсів, у тому числі інвестиційних, не вистачає, органи місцевого самоврядування мають шукати нові потенційні джерела їх залучення.

Тут слід наголосити на тому, що всі ресурси територіальних громад, особливо після упрощення адміністративно-територіальної реформи та створення об'єднаних територіальних громад доцільно розділити таким чином:

– внутрішні (власні) ресурси для забезпечення точної діяльності громади;

– внутрішні та залучені зовнішні ресурси для забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

У певному сенсі їх можна представити як поточний бюджет громади та бюджет розвитку. Але на думку В. С. Кравців, І. З. Сторонянської та П. В. Жука, така диверсифікація ресурсного забезпечення вже застаріла. На думку вчених, необхідно шукати нові моделі та форми організації фінансового забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад через нові моделі співвідношення внутрішніх і залучених коштів та мето-

дів управління ними, їх перерозподіл між функціями й напрямками діяльності [10, с. 50].

Окремо слід зауважити на тому, що фінансовими ресурсами об'єднаної територіальної громади є всі без винятку фінансові кошти, інвестиційні та залучені ресурси, доступ до управління якими є в органів місцевого самоврядування такої громади. Говорячи про фінансові ресурси, не слід розуміти під ними лише бюджетні кошти як місцевих, так і державних бюджетів, а слід розуміти, що це всі кошти наявні в органів місцевого самоврядування такої громади для забезпечення функціонування та розвитку останньої. Такими коштами можуть бути залучені кошти, інвестиційні ресурси, гранти тощо.

Так, зокрема, на думку С. В. Рогачова та М. В. Мельникова, інвестиційні ресурси територіальної громади це цінності, що вкладаються у проекти з метою приросту капіталу в різних формах, починаючи від матеріально-речового і закінчуючи грошовим [10, с. 64]. Якщо розглядати інвестиції як спосіб прирощення капіталу, то звертаючись до досліджень А. Ф. Ткачука та М. Дацишина [10], можна дійти висновку, що інвестиційні ресурси є інструментом збільшення власних можливостей територіальною громадою, при чому можливостей не лише в контексті фінансової спроможності, але і в контексті збільшення сукупної величини активів, які належать територіальній громаді.

На нашу думку, інвестиційний ресурс територіальної громади демонструє рівень економічного, фінансово-

матеріального та інституційного потенціалу для розвитку за рахунок власних або запозичених інвестиційних інструментів. Розглядаючи інвестиції в розрізі фінансових інструментів, можна дійти висновку, що для територіальної громади такими інвестиціями можуть бути кошти місцевих бюджетів і майно територіальної громади. Якщо говорити про інвестування як процес, то додатковим ресурсом слід вважати інституційну та організаційну спроможність органів місцевого самоврядування регулювати інвестиційні процеси на рівні конкретної громади починаючи від створення інвестиційно привабливих об'єктів до системи стимулів інвестиційної активності ринкових суб'єктів.

Слід наголосити, що інвестиційні ресурси формуються як усередині територіальної громади, виступаючи її активом; так і ззовні [10, с. 840]. У такому випадку інвестиційні ресурси виступають як об'єкт управлінського впливу органів місцевого самоврядування територіальної громади, спрямованого на їх залучення для вирішення проблем розвитку такої громади. При цьому слід чітко усвідомлювати той факт, що органи місцевого самоврядування мають усі повноваження для самостійного вирішення питання пошуку інвестиційних ресурсів, у тому числі і за рахунок фінансових можливостей сусідніх громад. У цьому контексті доцільно запропонувати таке схематичне зображення диверсифікації інвестиційних ресурсів за джерелом їхнього походження відносин територіальної громади (рис. 1).

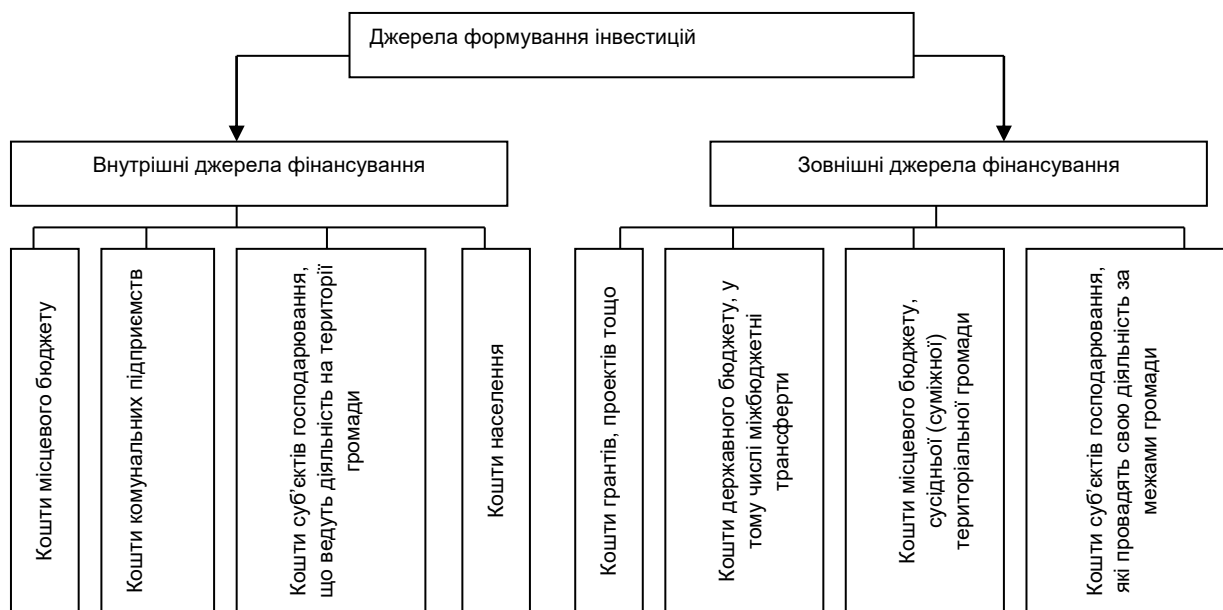

Рис. 1. Структура інвестиційних ресурсів територіальної громади за джерелами формування

Джерело: Власна розробка автора.

Враховуючи наведене, можемо стверджувати, що внутрішні інвестиційні ресурси територіальної громади надзвичайно обмежені не лише територіально, але й інституційно, оскільки залежать від кількості суб'єктів господарювання, а відтак – від кількості суб'єктів платників податків.

Стосовно цього С. І. Воскобійник зазначає, що "роль місцевої влади у процесі залучення інвестицій має зводитися до виконання таких функцій: формування привабливого для інвестора іміджу територіальної громади; створення сприятливих умов для надходжень та ефективної реалізації інвестицій; створення ефективних каналів для поширення інформації про інвестиційний потенціал громади; посередництво між представни-

ками місцевого бізнесу і потенційними інвесторами" [10, с. 401]. Однак, на нашу думку, враховуючи викладені вище тези вчених, а також звертаючись до рис. 1 необхідно розширити наведені функції, доповнивши їх однією, але надзвичайно суттєвою – розширення кооперації із сусідніми територіальними громадами для залучення їх інвестиційних ресурсів.

На нашу думку, інституційна обмеженість фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад повинна і вирішується в межах адміністративно-територіальної реформи. Справа в тому, що бюджетна децентралізація передбачає не лише перерозподіл надходження в бюджети різних рівнів, але й наділення суб'єктів місцевого самоврядуван-

ня можливість із пошуку власними зусиллями альтернативних джерел надходження фінансових ресурсів. Такі зусилля можуть втілюватися або в рамках певних моделей співробітництва територіальних громад шляхом об'єднання фінансових і матеріальних ресурсів з метою їх інвестування у спільні проекти, або шляхом прямого залучення однією громадою коштів іншої громади як кредитних інструментів. Останнє вимагає певного впорядкування вітчизняного законодавства, оскільки на сьогодні норми Бюджетного кодексу України та Закону України "Про місцеве самоврядування" не передбачають можливість кредитування однією громадою іншої у класичному вигляді надання кредитних ресурсів. З іншого боку, таке кредитування можливе з точки зору міжбюджетних відносин, але має закріплюватися в такий спосіб, який забезпечить максимальну корисність для тієї громади, яка стає кредитором.

Тобто об'єднання ресурсів, у тому числі й інвестиційних, слід розглядати як певну форму співробітництва або партнерства між громадами. При чому можна вважати, що та із них, яка не має власних інвестиційних ресурсів, але маючи необхідний потенціал для їхнього залучення у вигляді активів та інших ресурсів, сподівається отримати до них доступ через моделі співробітництва з іншими територіальними громадами – вчиняє дії із залучення інвестицій (стає суб'єктом інвестиційних відносин). Інша ж територіальна громада є фактичним інвестором, оскільки передає повноваження з управління власними коштами місцевого бюджету з метою реалізації спільного проекту. Однак насправді відбувається певний обмін, який з економічної позиції відображає передання інвестицій від одного суб'єкта до іншого в обмін на право користування інвестором певними матеріальними благами або правами на отримання частини прибутку від капіталізації активів, що проводиться за рахунок залучених інвестиційних коштів.

При чому, підтверджуючи викладену нами вище тезу, звертаємося до точки зору Т. В. Гургули, яка також зазначає, що "найбільш оптимальними напрямками для створення дієздатного місцевого співтовариства були злиття та кооперація. При застосуванні таких підходів в Україні необхідно зважати на вітчизняний стан розвитку місцевого самоврядування, зокрема, історичні, географічні, економічні, демографічні аспекти, не займаючись механічним копіюванням зарубіжного досвіду" [10, с. 133].

На наш погляд, кооперація інвестиційних ресурсів – це не що інше, як об'єднання фінансових ресурсів з метою їх подальшого спільного використання та управління їх використанням у процесі реалізації значущих для територіальних громад проектів. Кооперація інвестиційних ресурсів передбачає творення такої моделі відносин між двома громадами, яка забезпечуватиме ефективно управління лише тим обсягом ресурсів, що були об'єднані для вирішення спільного завдання. При цьому управління такими ресурсами має відбуватися колегіально без делегування повноважень та концентрації управлінського впливу в одному органі місцевого самоврядування. На нашу думку, ключовим аспектом кооперації інвестиційних ресурсів є об'єднання відповідальності органів місцевого самоврядування за управління такими ресурсами.

Слід акцентувати увагу на тому, що ресурси належать саме територіальній громаді, тобто вона є їх власником, а органи місцевого самоврядування – лише інституційним утіленням права громади на самоврядування. Відтак органи місцевого самоврядування розпоряджаються ресурсами громади в інтересах останньої, а тому і кооперація ресурсів, у тому числі інвестиційних,

відбувається певним інституціоналізованим способом, через відповідні організаційні форми та моделі двосторонніх відносин.

У цьому контексті вимагає аналізу організаційно-правове забезпечення кооперування інвестиційних ресурсів територіальних громад, що втілюється у низці закріплених механізмів у різних нормативно-правових актах.

Як зазначає О. В. Слабінська, "правовою основою доступу до ринку капіталу для цілей здійснення позик інвестиційного ресурсу стала Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною та Бюджетний кодекс України. Так, міська рада має право на здійснення внутрішніх запозичень і зовнішніх. Рефінансування бюджетів місцевих адміністрацій за допомогою випуску боргових зобов'язань є нормою фіскальної політики будь-якої країни із розвинутою ринковою економікою та дає змогу за допомогою ринку цінних паперів повністю обслуговувати бюджетний дефіцит" [10, с. 137]. Натомість, звертаючись до спеціального нормативно-правового акту в сфері інвестиційних відносин – Закону України "Про інвестиційну діяльність", ми можемо побачити, що він взагалі не відносить органи місцевого самоврядування до суб'єктів інвестиційної діяльності. Так, відповідно до ст. 5 зазначеного Закону "суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави" [10]. Фактично органи місцевого самоврядування виключено зі складу учасників інвестиційної діяльності та суб'єктів інвестиційних відносин.

Хоча аналіз спеціального закону в сфері місцевого самоврядування – Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" – засвідчує, що із-поміж іншого у виконавчих органів сільських, селищних, міських рад є низка функцій у сфері інвестиційної діяльності. Так, відповідно до пп. 5 та пп. 6 п. а) ч. 1 ст. 28 цього Закону "до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать із-поміж інших власних (самоврядних) повноважень і такі:

– залучення на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, та коштів населення;

– об'єднання на договірних засадах коштів відповідного місцевого бюджету та інших місцевих бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування комунальних підприємств, установ і організацій, вирішення інших питань, що стосуються спільних інтересів територіальних громад" [10].

Остання форма кооперації інвестиційних ресурсів різних територіальних громад повністю вписується в модель кооперації між територіальними громадами, яка визначена в Законі України "Про співробітництво територіальних громад". Так, відповідно до цього Закону, у рамках кооперації інвестиційних ресурсів органи місцевого самоврядування можуть створювати спільний проект у формі спільних комунальних підприємств. Відповідно до ст. 1, "Спільний проект – комплекс спільних заходів, що здійснюються органами місцевого самоврядування суб'єктів співробітництва за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших, не заборонених законодавством джерел і спрямовані на соціально-економічний, культурний розвиток територій" [10]. Виходячи із того, що вітчизняне законодавство не визнає інших форм "об'єднання на договірних засадах коштів відповідного місцевого бюджету та інших місцевих бюджетів" крім спільного проекту, то цілком логічно зробити висновок стосовно того, що кооперація інвестиційних ресурсів можлива як раз у процесі практичної реалізації таких спільних проектів, але лише в одній із можливих

моделей його існування, визначених Законом України "Про співробітництво територіальних громад".

Відповідно до ст. 13, "з метою реалізації спільних інфраструктурних проектів і виконання функцій, які становлять спільний інтерес, суб'єкти співробітництва на підставі договору можуть утворювати спільні комунальні підприємства, установи й організації та спільно їх утримувати. Договір про співробітництво у частині утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій має містити: обсяг коштів (майна), що інвестуються органами місцевого самоврядування суб'єктів співробітництва для фінансування (утримання) та забезпечення функціонування спільних комунальних підприємств" [10]. На нашу думку, об'єднуючи економічну сутність, організаційно-правове забезпечення та інституційний прояв процесу кооперації інвестиційних ресурсів територіальних громад можна дійти висновку, що практична значущість такої кооперації розкривається через інструменти спільного інвестування у створення суб'єктів господарювання, які фактично виступають як об'єкт інвестування.

Але слід наголосити на тому, що така форма кооперації інвестиційних ресурсів, як створення комунального підприємства, не означає однакові права та однакові вигоди, що їх отримуватимуть суб'єкти інвестування. На нашу думку, така ситуація є цілком логічною, оскільки комунальне підприємство створюється в такий спосіб, який забезпечує його максимальну керованість органами місцевого самоврядування, а отже, концентрація управлінського впливу на таке підприємство повинна зосереджуватися в одному суб'єкті місцевого самоврядування. Більше того, оскільки комунальне підприємст-

во створюється шляхом виділення майна, яке належить як право власності територіальній громаді, то цілком логічним є висновок стосовно того, що і право власності на результати використання такого майна отримуватиме лише одна територіальна громада, у подальшому розподіляючи їх між усіма учасниками спільного проекту.

Так, "якщо громади-учасниці будуть солідарно долучатися до інвестицій у спільний проект у формі комунального підприємств, то за таких умов усі громади, крім тієї, яка фактично володіє комунальним підприємством, не матимуть права власності на фінансові результати цього підприємства. У свою чергу, громади, що інвестують бюджетні кошти із місцевих бюджетів, несуть менші витрати, вирішуючи спільні проблеми розвитку декількох громад" [10, с. 3]. Такий парадокс пояснюється тим, що комунальне підприємство належатиме тій територіальній громаді, на території якої та на матеріальних фондах якої воно створене. Інші ж ресурси – інвестиційні – розглядаються як залучені кошти, тому капіталізація таких коштів принесе лише вигоду у вигляді перерозподіленого прибутку. Натомість суб'єкт місцевого самоврядування, якому належить таке комунальне підприємство, отримуватиме вигоду окрім прибутку ще й у вигляді амортизації.

Загалом зауважимо на тому, що реалізація такої форми кооперації, як спільні проекти та спільне інвестування суб'єктів місцевого самоврядування на сьогодні не отримує належного поширення в Україні. Практика свідчить про те, що місцеві бюджети як джерела фінансування капітальних інвестицій займають украй малу частину вагу в загальному обсязі інвестицій (табл. 1; рис. 2).

Таблиця 1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування, за період із 2012 по березень 2017 р. [0]

Джерела капітальних інвестицій	Періоди											
	Січень – березень 2017 р.		2016		2015		2014		2013		2012	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Усього	64,7	100	326,1	100,0	251,2	100,0	204,1	100,0	247,9	100,0	263,7	100,0
у т. ч. за рахунок коштів місцевих бюджетів	2,2	3,4	23,2	7,1	12,4	5,0	5,2	2,6	7,0	2,8	8,3	3,2

Дані табл. 1 демонструють зростання питомої ваги ресурсів місцевих бюджетів у загальному обсязі капітальних інвестицій. По-перше, така ситуація пояснюється змінами в законодавстві, зокрема щодо перерозподілу надходжень до бюджетів різних рівнів, і, як наслідок, збільшення фінансової спроможності громад.

По-друге, слід звернути увагу на періоди такого зростання: 2015–2016 рр. Тобто той час, коли Україна ма-

ла надзвичайно низький рівень інвестиційної привабливості через російську агресію та внутрішню політичну нестабільність. Відтак у таких умовах територіальні громади отримали можливість реалізувати не стільки свій інвестиційний потенціал, скільки свій потенціал виступати інвесторами.

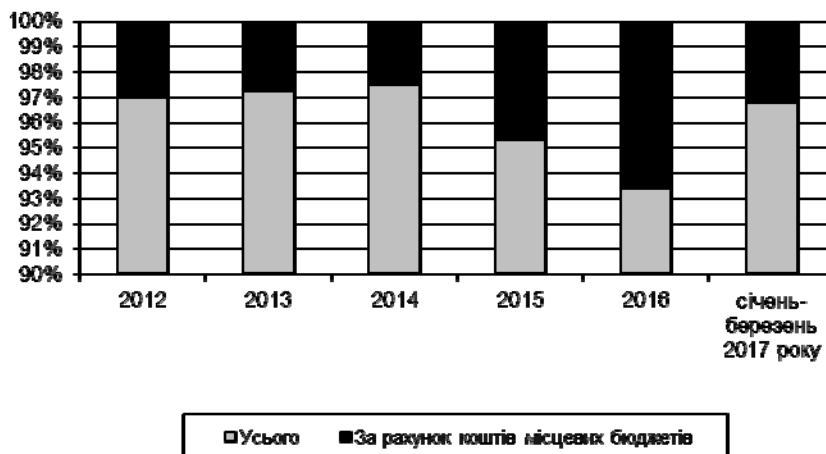

Рис. 2. Питому вагу капітальних інвестицій, які спрямовуються із місцевих бюджетів, %

Активізація створення та функціонування спільних проектів отримала поширення, тому відбулося і збіль-

шення обсягів інвестування. Крім того, і самі місцеві бюджети стали об'єктом інвестування (рис. 3).

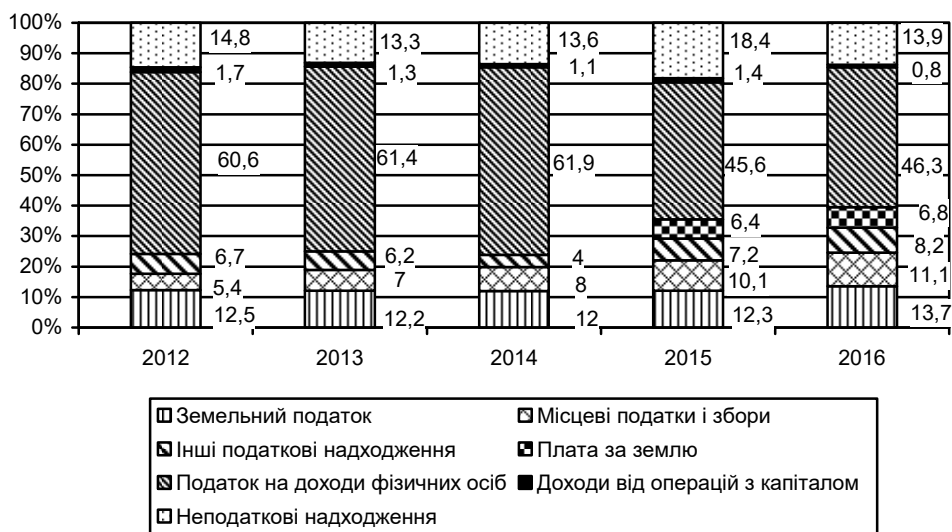

Рис. 3. Структура надходжень місцевих бюджетів, %

Таким чином, кооперація інвестиційних ресурсів територіальних громад відбувається не лише у рамках спільних проектів, але і шляхом прямого інвестування в самі місцеві бюджети задля виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій. Неподаткові надходження до місцевих бюджетів, які становлять у середньому 14 % за останні п'ять років, містять інвестиційні ресурси, при чому у вигляді прямих інвестицій у розвиток громади, і не у приватний, а в муніципальний (комунальний) сектор. До речі, саме в цій статті криються і кошти на реалізацію спільних проектів, що передаються місцевими бюджетами в один, який обслуговує те комунальне підприємство, на базі якого і реалізується такий проект.

Висновки та дискусія. Таким чином, підводячи підсумки, можна зробити ряд висновків стосовно проблем сучасного етапу розвитку відносин кооперації інвестиційних ресурсів територіальних громад.

По-перше, необхідна декларація спроможності органам місцевого самоврядування виступати інвесторами, що потребує доповнення ч. 1 ст. 5 Закону України "Про інвестиційну діяльність" п. 3 такого змісту:

"Органи місцевого самоврядування можуть бути суб'єктами інвестиційних відносин за умови ухвалення участі в інвестиційних проектах відповідною радою. Органи місцевого самоврядування виступають інвесторами в межах бюджетних коштів відповідного місцевого бюджету".

По-друге, існує нагальна потреба деталізації механізму практичної реалізації кооперації інвестиційних ресурсів на засадах співробітництва територіальних громад через реалізацію спільного проекту у вигляді інвестицій у комунальне підприємство. Зокрема, на законодавчому рівні не визначено порядок акумуляції ресурсів, а їх перерозподіл та використання закріплюється лише в договорі, який укладається на виконання положень Закону України "Про співробітництво територіальних громад".

По-третє, практичний стан реалізації кооперації інвестиційних ресурсів територіальних громад свідчить про надзвичайно низьку активність органів місцевого самоврядування в цьому аспекті. Лише протягом останніх декількох років, і те, зважаючи на негативну інвестиційну кон'юнктуру, місцеві бюджети активізували

власну інвестиційну активність. У цьому контексті важливим вважаємо запровадження єдиного координаційного центру з інвестиційних питань при Асоціації міст України та Асоціації малих міст України. Це дасть можливість активізувати спільні інвестиційні проекти й ініціативність органів місцевого самоврядування.

По-четверте, надзвичайно важливим є закріплення можливості участі територіальних громад в інвестиційній діяльності на конкурентних засадах на рівні традиційних суб'єктів такої діяльності, але виключно в межах власних надходжень місцевих бюджетів. Тобто не за рахунок державних субвенцій чи дотацій, а також з урахування нормативів фінансової стабільності та бюджетної дисципліни.

По-п'яте, необхідним є продовження реформування повноважень органів місцевого самоврядування щодо розширення можливостей із залучення зовнішніх коштів фінансових ресурсів у різних формах (гранти, інвестиції із бюджетів та від суб'єктів приватного права тощо) окремо для фінансування поточного розвитку об'єднаних територіальних громад, окремо – для забезпечення їх сталого розвитку.

Загалом, ми робимо висновок про те, що органи місцевого самоврядування мають перетворитися на сьогодні якщо не у драйверів інвестиційної активності, то в активних інвесторів, які за рахунок власних бюджетних коштів сприятимуть розвитку територіальних громад через реалізацію інвестиційних проектів, у тому числі шляхом кооперацій інвестиційних ресурсів кількох громад.

Список використаних джерел:

1. Богачов С. В. Економіко-правові проблеми розвитку великих міст та агломерацій в Україні: моногр. / С. В. Богачов, М. В. Мельникова, В. А. Устименко та ін. – Х.: вид-во "НТМТ", 2015.
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження", USAID. – К., 2017.
3. Воскобійник С. І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій / С. І. Воскобійник // *Наук. вісн. Академії муніципального управління*. Серія: Управління. – 2012. – Вип. 1. – С. 399–405.
4. Гургула Т. В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення / Т. В. Гургула // *Наук. вісн. Мукачівськ. держ. ун-ту*. – 2017. – № 1 (7). – С. 131–135.
5. Жук П. В. Актуальні завдання та шляхи реформування адміністративно-територіального устрою в Україні / П. В. Жук // *Соціально-*

економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. / ДУ "Ін-т регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України" – Л., 2015. – Вип. 1 (111). – С. 20–25.

6. Жук П. В. Методичні підходи до моделювання територіальних громад базового рівня у процесі адміністративно-територіальної реформи в Україні / П. В. Жук // Регіональна економіка. – 2015. – № 2. – С. 5–13.

7. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ibd/kindj/infin_u/arh_inv2017.html.

8. Кравців В. С. Реформа адміністративно-територіального устрою: результати, проблеми, подальші дії / В. С. Кравців, П. В. Жук // Стратегічна панорама. – 2016. – № 4. – С. 104–113.

9. Кравців В. С. Реформування територіальної основи місцевого самоврядування в контексті його фінансової спроможності / В. С. Кравців, І. З. Сторонянська, П. В. Жук // Економіка України. – 2017. – № 1. – С. 41–51.

10. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/stru#Stru>.

11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr/paran287#n287>.

12. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/paran6#n6>.

13. Рекомендації щодо визначення внесків громад-учасниць для цілей договору про співробітництво територіальних громад (у варіанті спільного фінансування комунального підприємства) / уклад. В. Сороковський, Д. Лазненко. – К.: DESPRO, 2016.

14. Слабінська О. В. Інвестиційні ресурси фінансування соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць / О. В. Слабінська // Наук. пр. Чорноморськ. держ. ун-ту імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". – 2012. – Т. 208. – Вип. 196. – С. 135–140.

15. Ткачук А. Ф. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль) / А. Ф. Ткачук, М. Дацишин. – К.: ІКЦ "Легальний статус", 2016.

16. Pihkala T. The role of Dynamic Capabilities and Social Capital in Breaking Socio – Institutional Inertia in Regional Development / T. Pihkala, V. Harmaakorpi, S. Pekkarinen // International Journal of Urban & Regional Research. – 2007. – Vol. 31. – Iss. 4. – P. 836–852. DOI:10.1111/j.1468-2427.2007.00757.x

Received: 06/11/2017

1st Revision: 22/12/2017

Accepted: 15/01/2018

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

З. Сирьк, канд. техн. наук, доц.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. В. Лазаряна, Львів, Україна

ПРОБЛЕМЫ КООПЕРИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

Раскрыта сущность инвестиционных ресурсов территориальных общин. Определены особенности использования инвестиционных ресурсов территориальных общин. Проведен анализ форм кооперации инвестиционных ресурсов территориальных общин. Сделан анализ организационно-правового обеспечения инвестиционной деятельности территориальных общин. Раскрыты основные проблемы кооперации инвестиционных ресурсов территориальных общин.

Ключевые слова: инвестиционные ресурсы; территориальные громады; органы местного самоуправления; кооперация; сотрудничество территориальных общин.

Z. Siryk, PhD in Technical Sciences, Associate Professor

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan Lviv branch, Lviv, Ukraine

PROBLEMS OF COOPERATION OF INVESTMENT RESOURCES OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The essence of investment resources of territorial communities was disclosed. The features of using the investment resources of territorial communities were determined. It was made an analysis of forms of cooperation of investment resources of territorial communities. The analysis of organizational provision and legal adjusting of investment activity of territorial communities was made. The main problems of cooperation of investment resources of territorial communities were revealed. On the basis of own analysis, generalization and systematization of scientific sources, there is an urgent need to detail the mechanism of practical implementation of cooperation of investment resources on the basis of cooperation of territorial communities through the implementation of a joint project in the form of investments into a utility company.

Key words: investment resources, territorial communities, self-government, cooperation, cooperation of territorial communities.

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription

1. Bohachev, S. V., Melnykova M. V., Ustyenko V. A. et al. 2015. Economic and Legal Problems of the Development of Large Cities and Agglomerations in Ukraine: monograph. NTMT Publishing House, Kharkiv, 247 p.

2. Zubenko, V. V., Samchinska I. V., Rudyk A. Yu. et al. 2017. Budget Monitoring: Analysis of Budget Execution for 2016. IBSE, Strengthening Local Financial Initiative Project (MIFI-II). Implementation, USAID, Kyiv, 92 p.

3. Voskobiinyk, S. I. 2012. Local Self-Government Policy on Investment Attraction. Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Management. Series: Management, 1, pp. 399-405.

4. Hurhula, T. V. 2017. Financial Support of the Capacity of Territorial Communities: Problems and Ways of Their Solution. Scientific Bulletin of the Mukachevo State University, 1 (7), pp. 131-135.

5. Zhuk, P.V. 2015. Topical Problems and Ways of Reforming the Administrative-Territorial System in Ukraine. Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine: Collection of Scientific Papers. Institute of Regional Studies named after. M.I. Dolishnyi of the National Academy of Sciences of Ukraine, Public Enterprise, Lviv, 1(111), pp. 20–25.

6. Zhuk, P. V. 2015. Methodological Approaches to Modeling Territorial Communities of the Basic Level in the Process of Administrative-Territorial Reform in Ukraine. Regional economy, 2, pp. 5-13.

7. Capital Investment by Funding Sources. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ibd/kindj/infin_u/arh_inv2017.html.

8. Kravtsiv, V. S., Zhuk P. V., 2016. Reform of the Administrative-Territorial System: Results, Problems, Further Actions. Strategic Panorama, 4, pp. 104-113.

9. Kravtsiv, V.S., Storonyanskaya, I.Z. Zhuk, P.V. 2017. Reforming the Territorial Basis of Local Self-Government in the Context of its Financial Capacity. Economy of Ukraine, 1, pp. 41-51.

10. On Investment Activity: Law of Ukraine No. 1560-XII dated 18.09.1991. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/stru#Stru>.

11. On Local Self-Government in Ukraine: Law of Ukraine No. 280/97-BP dated 21.05.1997. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-us/paran287#n287>.

12. On Cooperation of Territorial Communities: Law of Ukraine No. 1508-VII dated 17.06.2014. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/paran6#n6>.

13. Recommendations on Determination of Contributions of Community Members for the Purposes of the Agreement on Cooperation of Territorial Communities (in the Option of Joint Financing of a Utility Company): Compiled by V. Sorokovskiy, D. Laznenko, DESPRO, Kyiv, 2016, 7 p.

14. Slabinska, O.V. 2012. Investment Resources for Financing Social Infrastructure of Administrative-Territorial Units. Scientific Papers [The Black Sea State University named after Petro Mohyla of the Kyiv-Mohyla Academy Complex], 208, 196, pp. 135-140.

15. Tkachuk, A.F., Dashytsyn, M. 2016. Domestic and External Resources for Community Development or Why Lack of Money is not a Primary Community Issue? (Educational Module). Legal Status ICC, Kyiv, 152 p.

16. Piikala, T., Harmaakorpi, V., Pekkarinen, S. 2007. The role of Dynamic Capabilities and Social Capital in Breaking Socio – Institutional Inertia in Regional Development. International Journal of Urban & Regional Research, Vol. 31, liss. 4, p. 836 – 852. DOI:10.1111/j.1468-2427.2007.00757.x

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2018; 2(197): 43-48

УДК 330.161:330.31

JEL classification: D01, E710

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2018/197-2/7>

В. Смесова, канд. екон. наук, доц.

ORCID iD 0000-0002-0444-4659

ДВНЗ "Український державний хіміко-технологічний університет", Дніпро

ТИПОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ АКТОРІВ

Запропоновано типологію відтворення економічних інтересів акторів відповідно до кількісних і якісних змін у результатах їхньої реалізації, а також згідно зі схильністю економічної поведінки акторів до стабільності (сталості) і динамічності (мінливості) у процесі актуалізації економічних інтересів. Обґрунтовано системні взаємозв'язки та взаємозалежності між запропонованими типами відтворення економічних інтересів. Розкрито взаємовплив відтворення економічних інтересів акторів та інституційного середовища.

Ключові слова: відтворення; інститути; інтерес; економічні інтереси; економічна поведінка.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки лінійно корелюється із процесами формування та реалізації акторами власних економічних інтересів. На основі усвідомлених бажань і прагнень акторів до отримання економічної вигоди, раціональних інтенцій і намірів задовольнити свої потреби та у той самий час під впливом ірраціональних/випадкових психологічно-емоційних імпульсів відбуваються зародження, становлення і прояв економічних інтересів як проміжні стадії їх формування. Конкретно економічну форму інтереси акторів отримують у процесі їх безпосередньої реалізації. Реалізація економічних інтересів не завжди може мати позитивний (задовольняючий актора) результат, що вимагає подальшого коригування, інституціоналізації та трансформації економічних інтересів, інструментів і механізмів їхнього втілення. У ході зазначених стадій відбуваються процеси формування і реалізації економічних інтересів, які постійно відновлюються акторами, що визначає зміст відтворення економічних інтересів. Останнє поняття ми визначаємо як процес постійного, незворотного відновлення формування і реалізації економічних інтересів з метою задоволення потреб акторів в економічних та соціальних благах. В умовах розвитку сучасної економіки інформаційно-мережевого типу відтворення економічних інтересів набуває нових форм, що пов'язано із динамічним розвитком світової економіки, прогресивними змінами економічного та інституційного середовища, методів і механізмів господарювання, прискоренням економічного обігу, ускладненням технологій виробництва й реалізації продукту. Змінюються і самі економічні актори, а також їх економічна поведінка, що викликає трансформацію інтересів та їх відтворювальних форм. Тому сьогодні важливим і актуальним є наукове визначення наявних/потенційно можливих форм і типів відтворення економічних інтересів акторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження економічних інтересів активно проводилися представниками різних наукових напрямів, шкіл і течій: від А. Сміта, Ф. Ліста, К. Маркса і до Й. А. Шумпетера. Зазначені вчені-економісти дійшли висновку щодо наявності прямих і непрямих кореляцій між інтересами та виникненням господарських відносин, зв'язків, детермінованості суспільно-економічного розвитку й активності реалізації економічними акторами своїх інтересів, отриманими економічними результатами та процесами формування і реалізації економічних інтересів. Ґрунто-

вно досліджувалися економічні інтереси також у радянській економічній думці. На сучасному етапі розвитку економічної науки відбувається новий сплеск активних досліджень проблематики економічних інтересів, що, зокрема, пов'язано із розвитком таких її розділів, як поведінкова економіка та теорія контрактів. Останнє ознаменувалося присудженням Нобелівської та інших премій з економіки Д. Канеману, А. Тверські, А. Дітону, Б. Хольмстрьому, О. Харту, Р. Талеру за висновки, отримані у зазначених напрямках [1–6]. Серед вітчизняних науковців та науковців ближнього зарубіжжя економічні інтереси вивчають Н. Чернецова, Н. Рассказова, В. Базилевич, В. Тарасевич, О. Кузьмін, О. Хілуха, А. Грищенко [7–12]. Сучасні вчені приділяють увагу дослідженню впливу інститутів на поведінку акторів щодо реалізації своїх інтересів [7–8], трансформацію їх форм в умовах розвитку капіталізму [9–10], а також корпоративізації, глобалізації та інформатизації сучасної економіки й суспільства [11–12]. Одночасно із цим з'являються нові ракурси і грані економічних інтересів, які вимагають їх подальшого наукового обґрунтування.

Методологія. У роботі застосовано такі загальнонаукові та специфічні методи й підходи економічної теорії: системний, наукової абстракції, аналізу, синтезу – для характеристики відтворення економічних інтересів та його основних стадій; кількісного і якісного аналізу, класифікації та типології, – для виокремлення типів і форм відтворення інтересів акторами; індукції й дедукції – для визначення змісту стійкості й мінливості у процесах формування та реалізації економічних інтересів; групування та графічний – для обґрунтування зв'язків і залежностей між типологічними формами відтворення економічних інтересів; еволюційний, синергетичний, діалектичний – для розкриття статичних і динамічних характеристик виокремлених типів відтворення економічних інтересів.

Мета статті – систематизація і класифікація основних типів відтворення економічних інтересів, визначення їх змісту і наявних зв'язків.

Результати. Шляхи і результати формування та реалізації економічних інтересів відрізняються кількісними, а також якісними параметрами, оскільки імплементаються різними економічними акторами, на різних рівнях функціонування економіки, в різних умовах тощо. Зазначений принцип може бути покладений в основу розробки типології відтворення інтересів у процесі економічної поведінки (діяльності) акторів. Питання стосо-